

Частина II
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ ЯК ПІДРОЗДІЛ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА.
КЕРІВНИКИ ФАКУЛЬТЕТУ

УДК 378.093.5]:378.4(477.43-21)"2008/2018"

В.А. Дубінський, І.І. Боровець

**Історичний факультет Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка у
2008-2018 рр.: поступ, проблеми та перспективи**

У статті простежено віхи розвитку історичного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Названо працівників деканату, очільників структурних підрозділів, подано статистику та динаміку змін у викладацькому складі факультету. Охарактеризовано навчально-методичну діяльність колективу, в руслі якої розглянуто відкриття нових спеціальностей, передовий педагогічний досвід викладачів, публікації навчальної та навчально-методичної літератури, запровадження кредитно-модульної системи навчання, профорієнтаційну роботу та співпрацю викладачів зі середньою школою.

Науковий напрям діяльності факультету знайшов відображення в якісному зростанні його кадрового потенціалу, діяльності дослідницьких центрів, проведенні різнопланових конференцій регіонального, загальноукраїнського та міжнародного масштабу, функціонуванні наукових шкіл, виданні низки наукових збірників, міжнародному науковому співробітництві, організації дослідницької роботи студентів. Абсолютна більшість викладачів є авторами колективних й індивідуальних монографій.

Основними складовими виховної роботи зі студентством стала тісна співпраця деканату з Радою студентського самоврядування. Результатом цього є видання факультетської газети, організація мистецьких форумів, творчих і пізнавальних конкурсів, меморіальних заходів з виховання національної свідомості, волонтерської діяльності викладачів та студентів.

Ключові слова: факультет, викладач, освітній процес, конференція, навчальний посібник, монографія, студентське самоврядування, національна свідомість, волонтери.

21 січня 2008 р. Указом Президента України В.А. Ющенка Кам'янець-Подільському державному університету було надано статус національного та присвоєно ім'я першого ректора, видатного діяча українського національного відродження 1917-1920 рр. Івана Огієнка. Ця подія знаменувала собою нову сторінку в історії вишу та його структурних підрозділів. Крім того, визначала завдання тепер уже класичного університету в умовах постійно змінних викликів щодо освітнього простору Української держави. Питання виникнення, становлення та розвитку історичного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка в освітній та науково-дослідній роботі, навчально-методичному забезпеченні та виховній сфері 1918-2007 рр. уже знайшли відображення в нарисі С.А. Копилова та В.В. Газіна [14] та цілому ряді статей О.М. Завальнюка, О.Б. Комарницького, В.С. Степанкова, В.А. Дубінського та інших. Однак цілісного дослідження, в якому б висвітлювалися найвагоміші здобутки історичного факультету впродовж останнього десятиліття в різних сферах його діяльності сьогодні немає. Тому автори статті ставлять за мету розглянути його основні досягнення в освітній, навчально-методичній, науковій і виховній роботі 2008-2018 рр., а також визначити проблеми та перспективи розвитку факультету в подальшому.

У 2001-2013 рр. деканом факультету був С.А.Копилов. Його заступником з навчально-методичної роботи – А.О.Гуменюк, виховної роботи – В.А.Дубінський (з 2006 р. змінив А.О.Гуменюка, а його посаду обійняла Т.В.Білецька), наукової роботи – В.В.Газін (у період 2007-2010 рр. – А.Б.Задорожнюк). З 2013 р., у зв'язку з переходом С.А.Копилова на посаду ректора, деканом обраний В.А.Дубінський, а його заступником з навчально-методичної роботи – Т.В.Сулятицька. Диспетчери деканату: до 2017 р. Т.О.Воронюк (Генералюк), у період з жовтня 2008 р. – по грудень 2010 р. – Л.О.Гринюк, з 2017 р. – Я.М.Слупська. Обов'язки секретаря вченої ради факультету до 2009 р. виконувала Л.В.Макарова, у 2009-2016 рр. – В.В.Версток, з 2016 р. – О.А.Юга.

На факультеті діють: дві навчальних лабораторії обчислювальної техніки (аудиторія №16 – завідувач Т.М. Романюк, кабінет №22 – І.О.Пігович); відділ рідкісних видань (Н.Д.Крючкова); абонемент та читальний зал бібліотеки (В.Ф.Биковська).

Освітній процес забезпечують викладачі п'яти кафедр: кафедра всесвітньої історії (завідувач – доктор історичних наук, професор В.С.Степанков); кафедра історії України (завідувач – доктор історичних наук, професор А.Г.Філінюк); кафедра архівознавства, спеціальних історичних та правознавчих дисциплін (завідувач – до квітня 2017 р. – кандидат історичних наук, професор І.В. Рибак, з травня 2017 р. доктор історичних наук, доцент О.М.Федьков); кафедра політології і соціології (завідувач – до 2014 р. – доктор історичних наук, професор В.В. Нечитайло, з жовтня 2014 р. – доктор політичних наук, доцент С.Г.Вонсович); кафедра філософських дисциплін (завідувач – кандидат філософських наук, доцент А.В.Найчук).

Підготовку фахівців здійснюють 56 викладачів факультету. Середній вік викладачів фахових кафедр становить 52 роки. З них доктори наук, професори – 62 роки, кандидати наук, доценти – 45 років, 11 осіб досягли пенсійного віку (18,9%). 94,6% викладацького складу кафедр факультету мають наукові ступені і вчені звання [4, с. 12-13].

Станом на 1 вересня 2017 року загальна кількість студентів денної форми навчання становила 276 осіб, з них 51 студенти спеціальності «Політологія». Основна частина це ті, що навчаються на державному бюджеті – 207 осіб, 69 є такими, що навчаються за кошти фізичних і юридичних осіб. На заочній формі навчалося 106 студенти.

Освітній процес і навчально-методична діяльність. В останні роки суттєво розширився перелік спеціальностей, підготовку фахівців з яких здійснює колектив факультету. З вересня 2012 р. розпочався навчальний процес на новій спеціальності «Архівознавство» для студентів-магістрів [5, с. 61]. У 2016 р. на основі спеціальності «Історія» створено два самостійних напрями підготовки бакалаврів – «Середня освіта (Історія)» за освітньою програмою «Історія» й «Історія та археологія». У вересні 2017 р. відновився набір на перший курс ОС «бакалавр» за напрямом підготовки «Середня освіта (Історія)» за освітньою програмою «Історія та правознавство», а також набрано першу групу магістрантів-заочників за освітньою програмою «Архівознавство, документознавство та бібліотечна справа». Дане розширення дало хоча б часткову можливість компенсації втрати освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст», останній випуск якого відбувся в червні 2017 р. Відтак, факультет цілком перейшов на двоступеневу систему підготовки «бакалавр – магістр».

Викладачі активно працюють над навчально-методичним забезпеченням дисциплін. У листопаді 2010 р. чергове видання підручника професорів В.П.Газіна та С.А.Копилова «Новітня історія

країн Європи та Америки. 1918-1945» (Київ, 2008 р.) було представлено на XIII-ому Київському міжнародному книжковому ярмарку «Книжковий сад – 2010», де підводили підсумки всеукраїнського конкурсу видань для вищих навчальних закладів «Університетська книга». Підручник посів друге місце в номінації «Краще навчальне видання із соціально-гуманітарних наук» [3, с. 49]. Осмислюючи вкрай складні і суперечливі процеси світової історії перших 15 років XXI ст. професори 2015 р. опублікували новий навчальний посібник «Новітня історія країн Європи та Америки на початку XXI ст.», в якому намагалися не тільки відтворити системні зміни, що відбуваються нині у світовому політичному й економічному просторі, але й сформулювати власний концепт розуміння їхньої перспективи й наслідків [15, с. 20].

Упродовж 2008-2017 рр. викладачами факультету підготовлено близько 75 найменувань різнопланових посібників та методичних рекомендацій. Серед них «Країни СНД та Балтії у постсоюзний період», «Архівознавство та нормативно-правова база архівної справи» (І.В.Рибак), «Українське націєтворення (кінець XVIII – початок XXI століття)» (А.А.Заводовський), «Археологія» (В.І.Якубовський), «Правові основи діяльності вищої школи» (А.Г.Філінюк, В.І.Адамовський), «Україна і світ» (В.П.Газін), «Основи краєзнавства» (Л.В.Баженов як член колективу авторів), «Новітня історія країн Європи та Америки на початку XXI ст.» (В.П.Газін, С.А.Копилов), «Шкільне краєзнавство» (В.С.Прокопчук), «Історія Росії (XVII ст.)» (Ю.А.Хоптяр), «Кам'янець-Подільський державний український університет (1918-1921 рр.) у документах і матеріалах» (О.М. Завальнюк), підручник «Історія первісного суспільства» (О.Л.Баженов), «Кам'янець-Подільський в Українській революції 1917-1920 рр.» (О.М.Завальнюк, О.Б.Комарницький), «Дипломатія на межі світу: міжнародні відносини та зовнішня політика Української держави (XVII ст. – 1750-ті рр.)» (В.А.Смолій, В.С.Степанков), «Історична географія: від витоків до сьогодення» (С.В.Трубчанинов), «Історія України» (А.Б. Задорожнюк), «Історія української культури» (А.Г.Філінюк), «Архівознавство», «Поділля та Південно-Східна Волинь за часів Центральної Ради» (С.В. Олійник), «Поділля в добу Української Центральної Ради (1917-1918 рр.)» (О.М. Завальнюк, С.В. Олійник), «Християнська церква і сучасні політичні процеси» (А.В.Опря), «Історія країн Латинської Америки» (І.А.Опря), «Історія стародавньої Греції. Історія Стародавнього Риму» (Л.В.Баженов, О.І.Жмурко), «Новітня історія країн Європи та Америки (1945-2012 рр.)» (В.П.Газін, О.А.Юга), «Нова історія країн Європи та Америки у

1870-1918 рр. Міжнародні відносини» (І.І.Боровець), «Джерелознавство нової та новітньої історії Європи та Америки» (С.А.Копилов), «Світова історіографія новітньої доби» (С.А.Копилов, В.В.Верстюк), «Основи української філософії» (І.Й.Козак), «Філософія історії» (І.М.Предборська, С.О.Ганаба), «Історія України середини XVI-XVII ст.» (В.В.Газін), «Політичний аналіз і прогноз» (С.Г.Вонсович), «Глобалістика: політика та сучасні проблеми сучасності» (Т.В.Ігнат'єва, О.В.Віннічук), «Геополітика України в категоріях і поняттях: минуле та сучасність» (Т.В.Ігнат'єва), «Історія науки і техніки» (П.В.Кліщинський), «Українська етнологія»» (С.А.Сидорук), «Політологія» (В.В. Кобильник) «Чинники успішного працевлаштування за фахом» (Т.В.Сулятицька), «Екологічна етика» (М.П.Плахтій), «Філософія» (М.П.Плахтій, Т.В.Сулятицька), «Політична теорія держави», «Соціологія фізичної культури і спорту» (А.В.Найчук), «Політика і економіка» (Т.В.Ігнат'єва, А.В.Найчук), «Політична психологія» (Т.В.Білецька), «Новітня історія країн Азії та Африки» (В.С. Степанков, В.А. Дубінський, А.А. Теліга) та інші.

Інформатизація навчального процесу та широке використання у навчанні електронних текстів не залишилися поза увагою викладачів, які стали задовольняти дані запити студентів. Професор О.М.Завальнюк підготував електронний варіант навчально-методичних матеріалів з новітньої історії України (1914-1939 рр.) обсягом 590 сторінок [6, с. 11].

Доцент В.В.Кобильник активно використовував при викладанні дисципліни «Кількісні методи політичних досліджень» електронно-комп'ютерне тестування при допомозі програми Test-W. Для покращення читання лекцій ним розроблено 5 презентацій у програмі Power Point з окремих тем цієї дисципліни. Доценти О.В.Рибшун й Т.В.Білецька застосовують комп'ютерні програми ліцензованого продукту, створеного фахівцями Інституту соціології НАН України – комп'ютерна програма «ОСА». Вона використовується для обробки соціологічних анкет, при читанні курсів «Соціологія», «Соціальна статистика» та під час проходження студентами-політологами інформаційно-аналітичної практики [7, с. 17].

Проте нагальною залишається проблема забезпечення засобами технічного характеру кафедр факультету та оновлення комп'ютерних програм. Станом на 1 липня 2017 року лише 3 аудиторії історичного факультету обладнані мультимедійними проекторами, а 70% комп'ютерів, на жаль, не відповідають вимогам щодо їх використання [4, с. 22].

У 2005-2006 р. у зв'язку з переходом на Болонську систему навчання вперше студенти IV та VI курсів виконували відповідно бакалаврські та магістерські роботи. Вчасно було розроблено їх тематику (студенти мали право вибору), призначено керівників. В.Степанков уклав методичні поради до бакалаврських (2005), магістерських (2005) робіт (у 2016 р. підготовлено оновлені та доповнені методичні поради для студентів історичного факультету). Існували побоювання чи зможуть студенти успішно справитися з дослідницькою роботою. Проте в цілому вони виявилися даремними. На засіданнях кафедр заслуховувалися звіти студентів про стан виконання ними робіт. Випусковими кафедрами вчасно було проведено їх попередній захист. З 2015 р. започатковано комп'ютерний реєстр усіх кваліфікаційних випускових робіт, які захищені в екзаменаційних комісіях на факультеті ОС "бакалавр" і ОС "магістр".

У 2008-2009 н.р. на факультеті стартувало запровадження кредитно-модульної системи (ECTS) організації навчального процесу та рейтингового оцінювання навчальної діяльності студентів. Важливу роль для адаптації студентів факультету до нових умов відіграв посібник «На допомогу першокурснику: Довідник для студентів історичного факультету» (С.А.Копилов, В.А.Дубінський, С.Г.Вонсович), який надалі неодноразово перевидавався. У ньому визначилися завдання та зміст Болонського процесу, висвітлювалися завдання, що ставилися перед студентами й подавалися методичні поради у підготовці до різних видів занять, рекомендації щодо підготовки й складання заліків та іспитів.

Згідно нової системи навчання особливу увагу рекомендовано приділяти тестуванню як формі підсумкового контролю. Так, іспити-тести став проводити професор О.М.Завальнюк. Професор А.Г.Філінюк при оцінюванні навчальних досягнень студентів 3 курсу спеціальності «Історія» використовував комп'ютерну програму поетапного та підсумкового контролю знань.

Разом з тим продовжується практика іспитів-співбесід (С.А.Копилов, В.П.Газін, О.М. Федьков) [8, с. 13]. Чималого поширення на факультеті набрала практика моделювання типових фахових практичних ситуацій (В.А.Дубінський, Т.В.Білецька, А.А.Теліга), створення і розв'язання проблемних ситуацій, проведення дискусій (О.М.Завальнюк, І.І.Боровець). На кафедрі історії України та всесвітньої історії використовуються семінари-дослідження і семінари-співбесіди (А.Г.Філінюк, О.М.Завальнюк, О.А.Юга, В.В.Верстюк), а на кафедрі архівознавства, спеціальних історичних та

правознавчих дисциплін набули поширення тематичні практикуми (І.В.Рибак, Ю.А.Хоптяр) [4, с. 21]. Викладачі І.В.Рибак, В.С.Степанков, В.П.Газін, С.А.Копилов, А.Л.Глушковецький використовують на заняттях елементи кейсового навчання.

В умовах нововведень активно працювала науково-методична рада факультету на чолі з В.С. Степанковим. Так, на її засіданні 4 грудня 2008 р. аналізувалася ефективність результатів модульних контрольних робіт на І-ІІ курсах історичного факультету, 10 жовтня 2008 р. – розглядалися здобутки і проблеми впровадження рейтингового оцінювання знань І-х курсів зі спеціальності «Історія» та шляхи його поліпшення. Значна увага приділялася функціонуванню навчально-консультаційного центру в м.Шепетівка (діяв до 2012 р.). До прикладу, Методична рада 12 березня 2009 розглядала стан навчально-методичного забезпечення у навчально-консультаційному центрі самостійної й індивідуальної роботи студентів [8, с. 14].

Серед інших напрямків роботи науково-методичної ради факультету найважливішими є: вивчення змін до навчальних планів; затвердження навчальних і робочих навчальних програм дисциплін; обговорення результатів проведення ректорських контрольних робіт; аналіз виконання студентами кваліфікаційних робіт; рекомендації до друку навчальних та навчально-методичних посібників викладачів факультету; розгляд методичних аспектів читання лекцій, проведення семінарських занять, організації самостійної роботи студентів; формування фонду електронних варіантів конспектів лекцій та посібників; вивчення передового досвіду роботи окремих викладачів факультету, інших ВНЗ України.

Належним чином організовано педагогічну практику на факультеті, загальну координацію якої здійснюють на спеціальності «Історія» Т.М. Романюк та В.В. Верстюк, а на спеціальності «Політологія» – О.В.Рибщун. Деканат дбає про поповнення фонду відеоматеріалів передового вчительського досвіду, щодо використання інноваційних технологій. Завдяки читанню спеціального курсу «Викладання історії в зарубіжній школі» (І.І. Боровець) вдалося домогтися більш якісної методичної підготовки студентів до практичної педагогічної діяльності [5, с. 13]. В навчально-виховній роботі впродовж 2008-2011 рр. брали участь провідні вчителі-методисти міста С.О. Ганаба та Т.Б. Шевченко, що забезпечували викладання дисциплін варіативної частини професійної підготовки фахівців.

До освітнього процесу на факультеті залучені відомі досвідчені вітчизняні науковці. Так, сумісниками працюють: на кафедрі історії

України – д.і.н., професор В.С.Лозовий (Національний інститут стратегічних досліджень, м.Київ); всесвітньої історії – д.і.н., професор, академік НАН України В.А.Смолій (директор Інституту історії України НАН України, м.Київ), д.і.н., професор О.Є.Лисенко (завідувач відділом історії України Другої Світової війни Інституту історії України НАН України, м.Київ), д.і.н., професор О.Б.Головко (м.Київ), В.А.Брехуненко (Інститут української археографії та джерелознавства імені Михайла Грушевського, м.Київ).

Значна увага на факультеті приділяється міжнародному співробітництву в напрямі навчально-методичної роботи. У листопаді-грудні 2010 р. канадський історик С.Величенко (м. Торонто) викладав студентам-історикам V курсу спецкурс «Актуальні проблеми модерної історії Центральної та Східної Європи» [9, с. 21]. Він запропонував практику написання історичних есе, а також став репрезентантом західного погляду (який суттєво відрізняється від пострадянського) на окремі проблеми історії України. 3 вересня 2016 р. почесним професором університету є американський та канадський історик, професор Торонтського університету, Павло-Роберт Магочій [4, с. 80], зустрічі-презентації з яким для студентів факультету було проведено у 2012, 2014, 2016 та 2017 рр.

Керівництво факультету опікується формуванням позитивної навчально-пізнавальної атмосфери серед студентства. Деканат застосовує моральне стимулювання, відзначаючи рейтинг кращих студентів факультету, яким вручає почесні відзнаки, а їх фото розміщуються на стенді «Очолоють студентський рейтинг» [5, с. 35]. Студенти постійно беруть участь й неодноразово стають переможцями різних номінацій у конкурсі талановитої молоді «Завтра UA». Ними також підготовлено цикл статей до української Вікіпедії.

3 вересня кожного навчального року на історичному факультеті розпочинається активна стадія заходів профорієнтаційного характеру, організацію агітаційно-роз'яснювальної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах міста, району, області та суміжних областей. Викладачі факультету здійснюють поїздки до різних середніх навчальних закладів. Друкуються календарики та буклети про факультет, статі у газеті «Подільнин» про заходи, що відбувалися на факультеті. Викладачі беруть участь у виставках, ярмарках, презентаціях, проведенні Днів відкритих дверей.

Продовжується плідна співпраця факультету із учнями щодо підготовки наукових робіт по лінії МАН (В.А. Дубінський, В.В. Кобильник, В.Б.Стецюк, С.А.Сидорук, І.І.Боровець, Т.В. Білецька). Викладачів регулярно включають до складу міського, районного та

обласного журі конкурсу МАН та олімпіад. За угодою з Кам'янець-Подільським міським управлінням освіти та науки на факультеті з 2015 р. організується II Етап Всеукраїнської предметної олімпіади з історії, де членами оргкомітету та журі є викладачі факультету. На його базі проводяться збори відбірково-тренувального характеру для учнів Хмельницької області (переможців III Етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад) з історії для підготовки до IV-ого етапу змагань (Л.В.Баженов, В.С.Степанков, А.Г.Філінюк, О.М.Завальнюк, В.П.Газін, В.В.Газін, І.І.Боровець, О.А.Юга). Співпраця з колегами-педагогами середніх навчальних закладів виражається через організацію регулярних навчально-методичних семінарів як на базі факультету, так і виїзних, за участі провідних викладачів факультету. Значним досягненням стала підготовка В.А.Смолієм та В.С.Степанковим підручника з історії України для 7-ого класу, який неодноразово доповнювався і перевидавався (2000, 2007, 2011, 2016 рр. – за участі В.А.Дубінського) й отримав схвальні відгуки педагогів. Новим напрямом профорієнтаційної роботи стали зустрічі з випускниками, де також розглядалися питання формування контингенту студентів.

Для заохочення молоді до вивчення старовини неабияку роль відіграв конкурс, присвячений проблемам збереження та охорони пам'яток історії та культури на території Старого міста, організований з ініціативи О.Комарової (головний редактор інтернет-сайту «Кам'янець-Подільський історичний») та за підтримки міської організації партії «Наша Україна». До даного конкурсу була залучена кам'янецькі школярі та студенти вузів [9, с. 53-54].

Упродовж 2015-2017 рр. історичний факультет став одним із організаторів і провідною локацією проведення I-III Всеукраїнських культурних форумів "Кам'яний острів" разом з громадською організацією "Творче об'єднання письменників та художників "Кам'яний острів"". Серед учасників заходів: представники громадського сектору, незалежні ЗМІ, історики, архівісти, соціологи, психологи, письменники та перекладачі, ілюстратори та художники, фахівці сфери туризму [13, с. 611].

Важливим напрямом профорієнтаційної роботи стала співпраця факультету із Кам'янець-Подільським міським центром зайнятості [10, с. 21]. Кафедра політології та соціології активно організовує участь викладачів і студентів у різноманітних тренінгових програмах навчання на факультеті муніципального управління «Новий громадянин» (Кам'янець-Подільський), «Школі молодого лідера» (Київ) [9, с. 55]. У 2015 р. також відбулася презентація проекту

«Школи молодого політолога». Розроблено план заходів, інформація про її роботу поширювалася через соцмережі, відбулося 6 лекцій-тренінгів, на яких були присутні учні Кам'янець-Подільської міської гімназії, ЗОШ №3, №8, військового ліцею, студенти [11, с. 21].

Деканат організовує участь студентів й аспірантів у конференціях навчальних закладів інших міст. Кращі з них регулярно беруть участь в олімпіадах і конкурсах наукових робіт загальнодержавного масштабу. Так, аспірант В.В.Кобильник 2008 р. переміг у Всеукраїнському конкурсі з питань євроатлантичної інтеграції і отримав диплом першого ступеня [8, с. 57]. 24-25 березня 2016 р. студент III курсу спеціальності "Історія" В. Ярич посів III місце на Всеукраїнській студентській олімпіаді, що проводилася на базі Криворізьського національного університету, а вже у травні II місце у всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт "Український визвольний рух 1920-1950-х рр." (науковий керівник – д.і.н., професор А.Г. Філінюк). У квітні 2017 р. на олімпіаді з військової історії студент В.Ярич нагороджений дипломом першого ступеня. Він же брав участь у олімпіаді зі спеціальності «Історія» й посів 10 місце з 50 учасників, нагороджений грамотою «За оригінальність історичного мислення». На олімпіаді з політології студент Р.Бузінський за її результатами посів 7 місце з 64 можливих [4, с. 74]. У березні 2018 р. студент IV курсу спеціальності "Політологія" І. Зарічний отримав диплом III ступеня за участь у II етапі всеукраїнського конкурсу – захисту наукових робіт з політології, що проводився у Чернівецькому національному університеті імені Ю. Федьковича (науковий керівник – к.п.н., доцент В.Ю. Маркітантов).

Міжнародна співпраця набула предметних обрисів в участі наших студентів в науковому турі, організованому студією Східно-європейських досліджень Варшавського університету в літній період 2011 р., навчанні студентів-політологів у Study tours to Poland [9, с. 55].

У полі зору деканату постійно перебуває питання наповнення фондів факультетського відділу бібліотеки й читального залу. У великій мірі вони збільшуються через добровільні пожертви (проф. О.М.Завальнюк, С.А.Копилов, В.С.Степанков, А.Г.Філінюк, доц. В.А.Дубінський, О.М.Федьков, ст.викл. В.В.Верстюк та інші). У серпні 2016 р. науковці Центрального державного архіву зарубіжної україніки передали бібліотеці університету частину особового фонду Павла Дорожинського (документи історичного спрямування зберігаються у фонді читального залу історичного факультету; 726 одиниць): спогади учасників і очевидців подій в Україні, релігійознавчі документи, художні та літературознавчі видання, що вийшли в Україні та за

кордоном [2]. Вагомим став подарунок науковців Інституту історії Литви 6 збірників документів і 10 примірників наукових праць (д.і.н., професор Гедимінас Вайткевічус), наукових брошур і навчальних книг, авторами яких є провідні науковці зазначеної установи [11, с. 10]. У листопаді 2017 р. Міжнародний благодійний фонд "Українська родина" (голова М. Герасименко) подарував історичному факультету 34 книги та брошури з проблем політичної, соціальної й військової історії України.

Важливим напрямком наукової роботи стало функціонування з 2008 р. науково-дослідної лабораторії дидактики історії (керівник – д.і.н., професор С.А.Копилов). В її роботі беруть участь С.А.Копилов, В.С.Степанков, В.П.Газін, О.М.Завальнюк, В.В.Нечитайло, А.Г.Філінюк, С.О.Ганаба, В.А.Дубінський, В.В.Газін, І.І.Боровець, О.А.Юга, Т.Б.Шевченко. З 2008 р. також діє науково-дослідний центр історії країн Центральної і Східної Європи. (керівник – д.і.н., професор В.С.Степанков). Активними його членами є С.А.Копилов, Л.В.Баженов, В.П.Газін, О.Б.Головко, В.В.Нечитайло, В.А.Дубінський, В.В.Газін, І.І.Боровець, О.А.Юга.

У листопаді 2009 р. розпочала роботу Спеціалізована вчена рада К 71.053.01 по захисту кандидатських дисертацій за спеціальністю 07.00.01 – «Історія України» (голова – д.і.н., професор, академік УАІН Л.В.Баженов) [10, с. 63]. У лютому 2017 року вона пройшла переатестацію й отримала статус по захисту наукових досліджень на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата історичних наук зі спеціальності "Історія України" (голова – д.і.н., професор, академік АНВО О.М.Завальнюк) [4, с. 67].

Упродовж останніх десяти років суттєво підвищилася кількість викладачів з науковими ступенями. Захистили докторські дисертації В.С.Прокопчук, В.С.Лозовий, О.М.Завальнюк, А.Г.Філінюк, С.О.Ганаба, С.Г.Вонсович. На рубежі 2017-2018 рр. штатний склад факультету поповнився ще двома докторами історичних наук – О.М.Федьковим (захист в Інституті історії НАН України), О.Б.Комарніцьким (на засіданні нашої спеціалізованої вченої ради). На завершальній стадії підготовка докторської роботи у випускників докторантури С.В.Трубчанінова, В.В.Газіна, І.А.Опрі, С.В.Олійника, вступив у докторантуру А.А.Заводовський. Кандидатські дисертації захистили А.Л. Глушковецький, В.Б.Стецюк, С.О.Волковинський, О.В.Рибшун, І.І.Боровець, В.А.Дубінський, С.А.Сидорук, П.В.Кліщинський, В.В.Кобильник, Т.В.Білецька, В.Ю.Маркітантов, О.В.Віннічук, Т.В.Сулятицька, В.Г.Чабанов, О.А.Юга.

Основними напрямками наукової діяльності викладачів є: археологія України, історія України XVI-XX ст., історія та джерелознавство Української держави XVII-XVIII ст., українська історіографія XVII-XX ст., історія регіонів України XVII – XX ст., історична регіоналістика, історія зарубіжних країн XIX-XX ст., філософія освіти, філософія історії, філософія культури, проблеми політики та соціології.

Члени факультетського колективу є авторами солідних наукових праць, в т.ч. індивідуальних та колективних монографій. Серед видань останнього десятиріччя: «Розвідка і контррозвідка Богдана Великого (1648-1657 рр.)» (В.С.Степанков), «Українська національна революція XVII ст. (1648-1676 рр.)» (В.А. Смолій, В.С.Степанков); «Філософсько-педагогічна думка: динаміка у цивілізаційному вимірі» (А.В.Найчук); «Православне духовенство в реформаційному та національно-визвольному русі України (1900-1917 рр.)» (А.В. Опря); «Життя, віддане справі: трудова, громадська та науково-педагогічна діяльність Івана Степановича Зеленьюка» (А.Г.Філінюк); «Дискурс тоталітаризму (політологічний аспект)» (С.Г.Вонсович); «Актуальні проблеми сучасності: історія, світова політика» (В.П.Газін); «Володимир Січинський (1894-1962 рр.): життя, діяльність, творчість в ім'я України» (Л.В.Баженов, В.Логвіна); «Аграрна революція в Наддніпрянській Україні: ставлення селянства до влади в добу Центральної Ради (березень 1917 р. – квітень 1918 р.)» (В.С.Лозовий); «Історія та культура Середнього Подністров'я IX - XIII століть» (О.Л.Баженов); «Українське питання у дзеркалі преси вітчизняної соціал-демократії (кінець XIX – початок XX ст.)» (А.А.Заводовський); «Земства Поділля в добу Української революції 1917-1920 рр.» (О.М.Завальнюк, В.Б.Стецюк); «Правобережна Україна наприкінці XVIII – на початку XIX століття: тенденції розвитку і соціальні трансформації» (А.Г.Філінюк); «Становище та діяльність пізньопротестантських громад Правобережної України (1900-1917 рр.)» (І.А.Опря); «Історична освіта у методологічному фокусі інтерсуб'єктивності» (С.О.Ганаба); «Селянський рух в Лівобережній Україні (березень 1917 – січень 1918 рр.)» (Ю.А.Хоптяр); «Подільські печатки кінця XVIII – середини XX ст. (за матеріалами сфрагістичної колекції Музею Шереметьєвих)» (А.Б.Задорожнюк); «Зінків від найдавніших часів до сьогодні» (І.В.Рибак); «Два шляхи – два вибори. Дослідження соціально-економічних змін в аграрному секторі України в 20-х рр. XX ст.» (А.А.Лубчинський); «Ненасилля як духовний фактор соціокультурного розвитку людства: соціально-філософський аналіз» (В.С.Дудченко); «Демократія в провінції:

вибори та діяльність депутатів Подільської губернії у Державних Думах Російської імперії» (А.Л.Глушковецький); «Украинская социология. Традиции, факторы, ориентиры развития (советский и постсоветский периоды)» (О.В.Рибшун); «Социально-политический конфликт в украинском обществе. Факторы возникновения и особенности проявления в условиях трансформационных преобразований» (Т.В.Білецька); «Петро Дорошенко. Політичний портрет» (В.А.Смолій, В.С.Степанков); «Утворення і діяльність державних українських університетів (1917-1921 рр.)» (О.М.Завальнюк); «Подільські вчені й освітяни: звершення в ім'я незалежної України» (О.М. Завальнюк); «Спархіяльні з'їзди православного духовенства та мирян України в 1917 р.» (А.В.Опря); «Правосвідомість селянства в період Української революції 1917-1920 рр.: історичний аспект» (В.С.Лозовий); «Селянству – влада і земля!»: Всеросійський селянський союз в Україні у 1905-1907 рр.» (О.М.Федьков, В.Магась); «Опис Подільської губернії кінця XVIII – початку XIX ст.» (С.А.Копилов, А.Б.Задорожнюк); «Місто Кам'янець-Подільський в 30-х роках XV-XVIII століть: проблеми соціально-економічного, демографічного, етнічного та історико-топографічного розвитку. Міське і замкове управління» (М.Б.Петров); «Нацистський окупаційний режим в генеральній окрузі «Волинь-Поділля» у 1941-1944 рр.» (О.М.Завальнюк, Ю.В.Олійник); «Аграрне питання в політичних концепціях українських партій і громадських організацій Наддніпрянщини наприкінці XIX – на початку XX ст.» (В.А.Дубінський, О.М.Федьков); «Словацька держава 1939-1945 рр.: історична генеза та особливості розвитку» (І.І. Боровець); «Павло Тетеря» (В.В.Газін); «Українська Галицька армія на Поділлі» (О.М.Завальнюк, С.В.Олійник); «Історико-географічні дослідження (в двох томах)» (С.В.Трубчанінов); «Сільськогосподарське виробництво на Поділлі та Південно-Східній Волині у добу непівського агропереходу: стан, труднощі та проблеми розвитку (1921-1929 р.)» (І.В.Рибак, О.М.Свідерська); «Політична транзитологія: історія, методологія» (С.Г.Вонсович); «Політичні ризики в умовах демократичної трансформації суспільства: теоретико-праксеологічний аналіз» (О.В.Віннічук); «Міжкультурна взаємодія в інформаційному суспільстві: комунікативний аспект» (Т.В.Сулятицька); «Митна справа на Правобережній Україні (60-ті рр. XIX ст. – 1914 р.)» (О.М.Завальнюк, А.Д.Войцещук, Г.В.Поташнікова). «Іван Огієнко – організатор, керівник і оборонець Кам'янець-Подільського державного українського університету (1918–1920 рр.): Документи. Матеріали. Світлина. Хроніка діяльності» (С.А.Копилов і О.М.Завальнюк);

«Краєзнавство на Поділлі: історія і сучасність» (В.С.Прокопчук); «Депортації населення України в першій половині ХХ ст.» (В.І.Адамовський); «Філософія дидактики: контексти, стратегії, практикум» (С.О. Ганаба); «Подільське село під владою компартійної номенклатури: поселенська мережа, населення, виробнича та соціальна сфера (1961-1991 рр.)» (І.В.Рибак, І.А.Скворцова); «Місцеві органи державної влади гетьманату в Правобережній Україні (квітень–грудень 1918 р.)» (В.С.Лозовий, В.В.Галатир); «Рекрутська повинність у Правобережній Україні в 1794–1874 роках: суспільно-політичний, соціально-становий і демографічний аспекти: сучасний дискурс» (А.Г.Філінюк, С.А.Сидорук); «Українська соціал-демократична спілка на початку ХХ ст.: в пошуках ідейно-політичної ідентичності» (О.М.Федьков); «Політична інструменталізація постаті та творчості Тараса Шевченка як чинник національного відродження у Наддніпрянській Україні» (1917-1920 рр.) (А.І.Машталір, В.С.Лозовий); «Сільське господарство, промисловість і торгівля Правобережної України в ринкових умовах 1861-1914 рр.» (Л.В.Баженов, А.О.Михайлик); «Галицький князь Мстислав Мстиславович «Удатний» (О.Б.Головко); «Студенти-педагоги у модернізації вищої освіти радянської України у 1920-1930-х рр.» (О.Б.Комарницький).

На факультеті продовжують функціонувати такі наукові школи: Аграрна історія України (засновники І.В.Рибак, В.В.Нечитайло); Історичне краєзнавство та регіональні дослідження Правобережної України (І.І.Винокур, Л.В.Баженов); Історія Української революції 1648-1676 рр. та Гетьманщини (друга половина XVII – XVIII ст.) (В.А.Смолій, В.С.Степанков); Україна наприкінці XIX ст. – у 30-х рр. ХХ ст. (О.М.Завальнюк) [4, с. 63].

На факультеті видається 7 періодичних наукових збірників. Чотири з них є фаховими. Найстарший з них – «Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки». Він з квітня 2014 р. зареєстрований у науково-метричній базі Index Copernicus й демонструє постійне зростання рейтингового індексу (2016 р. – 51,12) [12, с. 60]. Станом на квітень 2018 р. готується до друку вже 28-ий том даного збірника. Університетське періодичне наукове видання «Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Серія філологічна та історична» з 2017 р. розділене окремо на філологічну та історичну серії. В 2018 р. має вийти XIV-й випуск, який також планується внести у науково-метричну базу Index Copernicus. На базі кафедри історії України видаються також фахові збірники «Освіта, наука і культура на Поділлі» (готується до друку 24-

ий та 25-ий томи) та «Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки» (готується 11-ий випуск).

Високий авторитет у колах дослідників мають також наукові збірники «Проблеми дидактики історії» (вийшло 8 випусків) та «Проблеми історії країн Центральної та Східної Європи» (видано 6 випусків), підготовлені кафедрою всесвітньої історії. Кафедра політології і соціології видає у співробітництві з Інститутом політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Ф.Кураса НАН України науковий збірник «Політологічні студії» (видано 5 випусків).

Діють міжнародні угоди з історичним факультетом Університету Миколи Коперника в Торуні (Республіка Польща) від 29 грудня 2004 р., з історичним факультетом Санкт-Петербурзького державного університету (Російська Федерація) від 6 березня 2006 р. Відбувається активна співпраця між кафедрою історії України та Інститутом історії Литви АН Литовської республіки – розроблено науковий проект «Створення імперії: дослідження в синхронії соціально-культурних процесів» для виконання за рахунок гранту Європейського Союзу у 2017-2021 рр. Кафедра філософських дисциплін взаємодіє з Комратським державним університетом (Республіка Молдова) – в контексті обміну літературою та публікації результатів досліджень та Університетом Яна Кохановського в м. Кельце (Республіка Польща) через участь у Міжнародному інтеграційному проекті для студентів, аспірантів і магістрантів «Школа відкритого розуму» [4, с. 80]. Упродовж травня-червня 2017 року спільно з Національним університетом «Львівська політехніка» підготовлено угоду про співпрацю в рамках програми «Еразмус» з провідними університетами Італії, що передбачає обмін студентами, магістрантами та викладачами³⁰. Разом з Люблінським католицьким університетом Іоанна Павла II проведено науковий семінар «Соціальні виклики країн Центральної та Східної Європи» (29 травня 2017 року) [4, с. 70].

О.В.Рибшун був спікером на Міжнародній конференції «Чи хоче молодь у політику?» (м. Київ, 10 червня 2017 р.), В.Ю.Маркітантов практикувався експертом на Міжнародному семінарі «Поширення громадянських компетентностей: семінар з підготовки тренерів». Німецька служба академічних обмінів (DAAD), ГО «Німецько-український правознавчий діалог» (м. Київ, листопад 2016 р.). І.І.Боровець та О.А.Юга брали участь у тренінгу з методики викладання курсу «Громадянська освіта» (Київ, 1-3 березня 2018 р.). Найактивнішим учасником різноманітних міжнародних проектів та конференцій є В.Б.Стецюк. Лише в грудні 2016 р. він брав участь у

двох зарубіжних форумах [4, с. 78]. Викладачі часто друкують свої наукові дослідження в закордонних збірниках (І.А.Опря, В.В.Газін, А.Л.Глушковецький, В.Б.Стецюк, В.Г.Чабанов, О.Б.Комарницький, О.А.Юга, В.В.Версток).

Факультет є базою для проведення різноманітних міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових конференцій, круглих столів, методологічних і практичних семінарів. За період 2008-2017 рр. проведено понад 80 таких заходів. Регулярно організовуються міжнародні форуми: «Кам'янець-Подільський у контексті українсько-європейських зв'язків», «Україна і Велике князівство Литовське в XIV–XVIII ст.: політичні, економічні, міжнаціональні та соціокультурні відносини в загальноєвропейському вимірі» (у 2017 р. відбулася в'яте, беруть участь науковці з Литви, Польщі, Білорусі, Росії, Молдови). У жовтні 2017 р. вперше в історії вітчизняної османістики на базі історичного факультету разом з Інститутом історії України НАН України було організовано I Міжнародну конференцію «Османська імперія, Україна та Крим в східноєвропейській геополітиці» за участі десяти турецьких істориків і науковців провідних академічних установ і вишів України.

Серед всеукраїнських конференцій найважливішою є Подільська наукова історико-краєзнавча конференція. У листопаді 2017 р. науковці з'їхалися до Кам'янця-Подільського на її XV-е засідання. У жовтні 2011 р. відбулася I конференція «Археологія і фортифікація Середнього Подністров'я» [5, с. 60], організована Кам'янець-Подільською міською організацією Національної спілки краєзнавців України з Кам'янець-Подільським музеєм-заповідником (станом на жовтень 2017 р. проведено 7 конференцій). Закріпилася традиція проведення щорічних «Звітних конференцій викладачів, докторантів та аспірантів за підсумками їх науково-дослідної роботи» з підготовкою відповідного збірника (17 випусків) та «Конференцій молодих вчених» (7 випусків).

Деканат постійно ініціює низку тематичних заходів, присвячені гостро актуальним історичним проблемам, посталям, суспільно-політичним подіям минулого і сучасності, виступи на яких зазвичай друкуються у спеціальному збірнику. Серед найважливіших назвемо: «Іван Мазепа: людина, політик, громадський діяч», «Голодомор 1932-1933 рр. – трагічна сторінка історії України» (2008, 2011); «Помаранчева революція: уроки та історичне значення», «Українська держава середини XVII ст.: проблема становлення та розвитку», «Друга світова війна і Україна: наукові розвідки та перспективи досліджень» (2009) «Гетьман Павло Полуботок: людина і політик (до

360-річчя від дня народження» (2010); «Хотинська битва 1621 року: міфи та реальність (до 390-річчя від дня події)», «Покрова – свято української звитяги», «Діяльність УПА на Поділлі», «Незалежність України: проблеми, поступ, перспективи» (2011); «Країни Центрально-Східної Європи в умовах постсоціалістичної демократичної трансформації», «Сучасні засоби збереження документів та нові методологічні підходи до наукових досліджень і застосування документів Національного архівного фонду України», «Студентство у вимірі історії повсякденності», «Воєнні кампанії на Поділлі середини XVII століття (до 360-річчя Батозької битви)», «Визначальні події воєнної історії України середини та другої половини XVII століття» (2012); «Міжетнічні та міжконфесійні відносини у Правобережній Україні», «Вища освіта на Поділлі», «В'ячеслав Липинський: людина, постать, громадський діяч», «Християнство в історичній долі України» (до 1025-річчя хрещення України-Руси), «Події Української революції XVII ст.: оцінки та інтерпретації (до 365-річчя від початку)», «Українізація: сутність, наслідки та уроки», «Національні меншини: міжнаціональна злагода та порозуміння...», «Просвіта: минуле і сьогодення», «Поділля у добу Української революції 1917-1920 рр.» (2013); «Самоврядування в місті Кам'янець-Подільському: історія та сучасність», «Переяслав XVII ст. в епіцентрі міжнародної політики уряду козацької України», Проблеми федералізації України: історичний аспект», «Спільний кордон – спільна спадщина. Новий погляд на Польські і Турецькі фортеці на Дністрі», «Валентин Фердинандович Асмус: особистість, вчений, мислитель», «Воєнні аспекти історії Поділля XX – XXI ст.», «Від Переяслава до Полтави: політика Московії щодо знищення Української держави», «Вдосконалення змісту історичної освіти в загальноосвітній школі», «Тарас Шевченко і Поділля» (2014); «Ранньомодерна Україна: проблеми термінології та уніфікації понятійного апарату», «Політичні союзи Війська Запорозько та Кримського ханства: витоки, реалізація, наслідки», «Становлення громадянського суспільства: європейський досвід та українські реалії», «Річниця Революції Гідності: підсумки та перспективи» (2014, 2015, 2016), «Постать на тлі епохи: роль особи у вітчизняній історії», «Філософська методологія в сучасній освіті», «Актуальні питання II Світової війни в шкільному курсі історії України», Сутність і явище як методологічні функції у науковому пізнанні (до 200-ліття з дня народження Шарля Ренув'є)», «Військове мистецтво українського козацтва від Богдана Великого до Петра Дорошенка», «Формування та діяльність місцевих державних адміністрацій і самоврядування в період Української революції 1917-

1920 рр.» (2015); «Бібліотечна справа на Поділлі: минуле і сучасність», «Кость Солуха – людина, освітній і громадський діяч», «Українське державотворення XVII-XVIII ст.: Правобережний гетьманат Петра Дорошенка» (2016); «Політичні репресії на Поділлі: причини, сутність та наслідки» (2017).

Прикметною рисою роботи колективу факультету є увага й повага до кожного з її членів. Пам'ять про викладачів, що відійшли з життя, підтримується через організацію меморіальних конференцій з виданням відповідного «іменного» збірника. Зокрема, у 2008 р. видана монографія про наукову творчість й педагогічну діяльність Л.А.Коваленка, а також готується кандидатська дисертація «Професор Коваленко в громадському, політичному та суспільному житті України» (керівник – д.і.н., професор С.А.Копилов). Двічі (2011, 2016 рр.) організовувалася (з публікацією збірника) пам'ятна конференція, присвячена А.О.Копилову. 2010 р. захищена дипломна робота «Професор П.Ф. Лаптін – вчений-історик, педагог, особистість» (науковий керівник – д.і.н., професор С.А.Копилов). 2012 р. проведена наукова конференція пам'яті професора П.Ф.Лаптіна. 2016 р. під керівництвом професора Л.В.Баженова захищена магістерська робота на тему «М.Г. Кукурудзяк – люди на, дослідник, педагог» . У березні 2018 р. відбулася меморіальна конференція з нагоди ювілею професора М.Г.Кукурудзяка, у квітні науково-педагогічні читання на пошану професора І.В.Рибака. Внесок працюючих викладачів у розвиток науки і освіти зазвичай пошановується з нагоди їх значних життєвих ювілеїв з виданням персональних біобібліографічних довідників, присвяченням ювілею чергових випусків наукових збірників. Так, у 2016 р. опубліковані біобібліографічні видання, присвячені професорам І.В.Рибаку, Ю.А.Хоптяру, О.М.Завальнюку, А.О.Копилову, у 2017 р. – професору В.С.Степанкову, у 2018 р. – професору А.Г.Філіпюку.

Деканат неформально ставиться до активізації наукової роботи студентів. З 2007 р. на базі факультету проводиться міжнародна студентська археологічна конференція «Археологічні дослідження в Україні: здобутки і перспективи». У 2017 р. вийшов збірник праць з виступами учасників уже шостого зібрання молодих археологів. 16 березня 2017 р. відбулася III-а всеукраїнська студентська наукова конференція «Актуальні проблеми та перспективи розвитку сучасної освіти і науки України» [4, с. 73]. Щорічно у квітні проводяться студентські звітні наукові конференції за підсумками їх науково-дослідної роботи у поточному році з виданням відповідного випуску «Наукових праць студентів та магістрантів історичного факультету»

(видано 14 випусків). В окремому виданні «Політія» публікують результати своїх досліджень студенти та магістранти спеціальності «Політологія» (вийшло 6 випусків). З 2015 р. стартував аналогічний проект кафедри філософських дисциплін, яка ініціювала збірку студентських праць «Філософ-і-Я» [6, с. 60]. За співпраці деканату з міським управлінням освіти видається збірник «Наукові студії учнів-старшокласників: збірник наукових повідомлень за підсумками роботи Кам'янець-Подільської філії Малої Академії наук» (підготовлено 5 випусків).

Об'єктивним показником ефективності здійснення науково-дослідної роботи на факультеті є показники, які увійшли до рейтингу наукової роботи професорсько-викладацького складу кафедр університету за 2017 р. Так, загалом факультет посів високе перше місце (у 2016 р. – друге, у 2015 р. – друге, у 2013-14 рр. – перше), а кафедра історії України – перше (у 2016 р. – перше, у 2015 – друге), кафедра всесвітньої історії посіла 5 місце [4, с. 83].

Формування доброзичливої та відкритої атмосфери у відносинах між керівництвом факультету й викладачами з одного боку, й студентством з іншого відбувається у великій мірі завдяки масштабній виховній роботі. На факультеті неформально функціонує Рада студентського самоврядування, що висуває низку ініціатив, які всіма можливими шляхами підтримуються деканатом. Керівним самоврядним органом гуртожитку № 4 є Студентська Рада гуртожитку. Серед проблем, що систематично обговорюються на засіданнях Студентської Ради гуртожитку такі: розгляд питань, пов'язаних із вирішенням побутових проблем; затвердження графіку чергувань; формування та розподіл бюджетних коштів (наповнення бюджету гуртожитку здійснюється через добровільні пожертви студентів); дисципліна студентів та випадки порушення останньої; організація дозвілля, спортивних та інших заходів, тощо.

Головним інформаційним рупором студентства на факультеті є газета «Кліо», друк якої було започатковано у вересні 2002 року (видано 124 випуски). Останнім часом вона набула нового формату й видається у електронному варіанті. Однак за роки існування цей орган систематично висвітлював актуальні питання історії, методології та методики історії, інформував про важливі події, що відбувалися в університеті загалом, та на історичному факультеті, зокрема; повідомляв про основні здобутки професорсько-викладацького складу, працівників і студентів факультету в різних напрямках діяльності; знайомив із роботою Ради студентського самоврядування, студентського наукового товариства й інших громадських організацій

студентів і викладачів тощо [1, с. 355]. Студенти спеціальності «Політологія» видають окрему газету «Politolog Post» [12, с. 50].

Факультет є осередком організації культурно-мистецьких та комунікативних заходів. 22-24 вересня 2017 р. на базі факультету проводився Другий Всеукраїнський культурний форум «Кам'яний острів», організований за ініціативою ГО «Творче об'єднання письменників і художників» (голова Т.Сметанюк) [4, с. 83]. Факультет долучився до проекту Міжнародної молодіжної програми стажувань AIESEC. Його студенти взяли участь у роботі розмовного клубу «Speak out», мета якого – сприяння вивчення англійської мови та отримання позитивного досвіду комунікації у новому соціальному та культурному середовищі. Заняття у 2017 р. проводила волонтерка Аміра Мохамед Фоуад Амін, громадянка Республіки Єгипет, у 2018 р. студенти-волонтери Шао Таоджі з м. Шанхай (Китай) та Умуд Гюнес з м. Куджалі (Туреччина). Активно працює також студентський клуб «Практична філософія» під керівництвом викладача кафедри філософських дисциплін С.О.Волковинського.

Вагоме місце в системі виховної роботи зайняв напрямок – формування національної свідомості і громадянської позиції. Низка заходів регулярно організовуються з нагоди Дня захисника України, Свята Покрови Пресвятої Богородиці та Дня українського козацтва, Дня пам'яті Голодомору-Геноциду, Дня гідності та пам'яті героїв Небесної Сотні.

Так, щороку 14 жовтня у каплиці Храму Різдва Христового, розташованій на території факультету, проводиться святковий молебен з нагоди Свята Покрови, а після його закінчення представники професорсько-викладацького складу факультету відвідують могилу та кладуть квіти до пам'ятника останнього генерала, керівника УПА Романа Шухевича, у селі Гуків Чемеровецького району Хмельницької області. Панахидами вшановуються й інші трагічні пам'ятні дати. Створені та оновлюються стенди навчальних активістів історичного факультету та студентів-учасників АТО.

За ініціативи та підтримки «Студентської Свободи» навесні 2012 р. були проведені вечори українського кіно [5, с. 48]. У листопаді 2016 р. на факультеті вже не вперше відбулася зустріч з директором Інституту національної пам'яті, істориком В.В'ятровичем, який презентував свою книгу «За лаштунками «Волині-43»: невідома польсько-українська війна». У 2016-2017 н.р. 12 студентів брали участь у Всеукраїнському проєкті «Пам'ятати заради майбутнього», що проводився Інститутом політичної освіти та Представництвом Фонду Конрада Аденауера в Україні. Експертами в обговореннях і

дискусіях були В.В'ятрович, головний редактор «Історичної правди» В.Кіпіані, відомий журналіст О.Зінченко, науковці та гості з Грузії та Молдови [4, с. 84].

Пізнавальним та творчим поривом просякнуті навіть такі розважальні заходи на факультеті як посвята першокурсників, організація святкових концертів до Нового року, Святого Валентина, 8-го Березня, свято Останнього дзвоника, дискотеки, конкурси «Міс факультету» (в останні роки під модернізованою назвою – «Княжна факультету»). Щоправда, більшість розважальних акцій, у зв'язку з актуальними військовими діями, з 2014 р. були призупинені.

Залишається доброю традицією участь команд факультету у змаганнях з Брейн-рингу. Так, команди «Smart people», «Палата №6», брали участь у міському кубку з Брейн-рингу, а викладацько-студентська команда «Pro et contra» займала I-е та III-тє місця у міському кубку з Брейн-рингу й увійшла в тридцятку найкращих команд України. Гарні результати демонструють факультетські команди КВК. Одна з них – «АшЫпка истории» – 22 травня 2014 р. виграла Кубок Подільської Ліги КВК [12, с. 50].

У листопаді 2007 р. на факультеті створена волонтерська служба, котра активно співпрацює із всеукраїнськими громадськими організаціями, Кам'янець-Подільським Центром у справах сім'ї та молоді. В жовтні 2009 р. у рамках святкування Дня волонтера, факультет за поширення волонтерського руху був нагороджений грамотою міської ради, найактивніші учасники отримали цінні подарунки [10, с. 56]. Серед регулярних акцій факультетських волонтерів: збір коштів для товариства дітей-інвалідів «Наша доля»; участь у всеукраїнській благодійній акції «Почуйте всі», організованої Благодійним фондом «Серце до серця» для підтримки дітей з вадами зору; благодійні акції по збору іграшок для дітей-сиріт, а також акції по збору коштів для діток з малозабезпечених сімей; участь у днях донора; збір коштів до фонду Червоного Христа. На їх рахунку також заходи «Стань Дідом Морозом», «Зупинимо куріння». Студенти вересні 2014 р. підтримали загальноуніверситетську акцію Ice Bucket Challenge, під час якої було зібрано кошти для бійців АТО [6, с. 63]. Викладачі та студенти здійснюють також добровільні внески у фонд відбудови знищеного більшовицьким режимом храму Різдва Христового (Собору Казанської Богоматері), руїни якого розташовані на території факультету. Відтак, завданням колективу факультету є відновлення духовного центру Поділля.

Звичайно, не все в поточному житті факультету райдужне та ідеальне. Колектив не оминули кадрові втрати з різних суб'єктивних та

об'єктивних причин. Звільнилися за власним бажанням В.С.Лозовий, В.С. Дудченко, А.А.Теліга та ін. На заслужений відпочинок вийшли В.А.Радіоненко, В.Н.Рокачук, А.К.Лубчинський, А.П.Гавришук, А.В.Опря, В.О.Савчук, В.П.Мегей, В.С.Прокопчук, Е.М.Мельник, В.І.Якубовський. Завершили свій життєвий шлях О.Т.Щур, М.Б.Петров, В.В.Малий, І.Й.Козак, І.П.Юришинець, А.Ф.Суровий, І.В.Рибак.

Важливу проблему на сучасному етапі складає низька загальна кількість абітурієнтів, а відтак й студентів. Болісно даються взнаки демографічна яма 90-х рр. XX – початку XXI ст., наявність великої кількості вишів, що пропонують освітні послуги, та актуальна тенденція переїзду молоді на навчання за кордон (особливо у Польщу). Тому наразі навчальне навантаження працівників значно зменшилося. Незадовільне матеріальне становище більшості викладачів штовхає їх на підзаробітки, які «з'їдають» дорогоцінний час, що міг би бути використаний задля наукових досліджень та активізації методичної роботи.

Зовсім не перебільшеною буде оцінка сучасного матеріально-фінансового стану освіти й науки країни як кинутих напризволяще державою. Суспільству нав'язується уявлення про освіту й науку, як непотрібну невиробничу сферу, що не приносить безпосередньої фінансової вигоди. Однак, події останніх чотирьох років в Україні наочно й переконливо довели, наскільки небезпечними можуть бути низький рівень освіченості та масової історичної свідомості населення. Це зрештою обертається не лише величезними матеріальними збитками, але й чисельними людськими втратами.

Утім, перераховані негативи є зовнішніми, об'єктивними й загальнодержавними. В той же час історичний факультет продовжує залишатися флагманом Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка у різних напрямках функціонування, а ювілейний рік нашого вишу буде стартом нового етапу його прогресивного поступу.

Список використаних джерел і літератури

1. Білецька Т.В. Контент-аналіз як метод дослідження історичних джерел (на основі аналізу публікацій газети "Кліо" – друкованого органу історичного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка) // *Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць*. Т. 23. С. 354-361.

2. Видання особового фонду Павла Дорожинського, які зберігаються у фонді читального залу історичного факультету

Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: бібліографічний покажчик / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; [уклад.: Г.В.Гайшук, Т.М.Опря; редкол.: В.А.Дубінський (голова), Л.В.Климчук (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2017. 54 с.

3. Завальнюк О.М. Копилов Сергій Анатолійович // Подільські науковці й освітяни: звершення в ім'я незалежної України. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2016. С. 49.

4. Звіт про роботу історичного факультету за 2016-2017 навчальний рік. Кам'янець-Подільський, 2017. 92 с.

5. Звіт про роботу історичного факультету за 2011-2012 навчальний рік. Кам'янець-Подільський, 2012. 62. с.

6. Звіт про роботу історичного факультету за 2014-2015 навчальний рік. Кам'янець-Подільський, 2015. 68 с.

7. Звіт про роботу історичного факультету за 2015-2016 навчальний рік. Кам'янець-Подільський, 2016. 66 с.

8. Звіт про роботу історичного факультету за 2008-2009 навчальний рік. Кам'янець-Подільський, 2009. 60 с.

9. Звіт про роботу історичного факультету за 2010-2011 навчальний рік. Кам'янець-Подільський, 2011. 66 с.

10. Звіт про роботу історичного факультету за 2009-2010 навчальний рік. Кам'янець-Подільський, 2010. 67 с.

11. Звіт про роботу історичного факультету за 2015-2016 навчальний рік. Кам'янець-Подільський, 2016. 66 с.

12. Звіт про роботу історичного факультету за 2013-2014 навчальний рік. Кам'янець-Подільський, 2014. 66 с.

13. Комарова О.О. Культурний форум "Кам'яний острів" – громадська ініціатива кам'янчан // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2016. Т. 23. С. 611-617.

14. Копилов С.А., Газін В.В. Історичний факультет Кам'янець-Подільського національного університету. Історичний нарис. Кам'янець-Подільський: "Аксіома", 2008. 75 с.

15. Степанков В.С. Володимир Прокопович Газін: кілька штрихів до портрету людини, вченого, педагога (до 80-річчя від дня народження Володимира Прокоповича Газіна) // Проблеми історії країн Центральної та Східної Європи. Випуск 5. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. С. 3-32.

Volodymyr Dubinskyi, Ivan Borovets

The Department of History of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University in 2008-2018 years: actions, problems and prospects

The article examines the milestones of the development of the Department of History of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University. The employees of the dean's office and the heads of structural subdivisions are enumerated, statistics and dynamics of the changes in the teaching staff of the faculty are presented. The research and methodological activities of the staff are described, in the course of which the opening of new special fields, the advanced pedagogical experience of professors, the publication of educational and scientific-methodological literature, the introduction of the credit based modular learning, the occupational guidance and cooperation of professors with the secondary school are considered.

The scientific direction of the faculty's activity was reflected in the qualitative growth of its capacity of the human resources, the activities of the research centers, holding of diverse conferences of regional, national and international levels, functioning of the scientific schools, the publication of a number of scientific collections, the international scientific cooperation and the organization of the research work of students. An absolute majority of professors are the authors of collective and individual monographs.

The main components of the educational work with students were the close cooperation of the Dean's Office with the Council of Students' Self-Government. The results of the cooperation are the publication of the newspaper of the department, the organization of the art forums, the creative and cognitive competitions, the memorial activities for the education of the national consciousness, the volunteering activities of professors and students.

Key words: *faculty, lecturer, educational process, conference, textbook, monograph, Students' Self-Government, national consciousness, volunteers.*

Одержано 16 квітня 2018 року